

Климчук О.В.
д.е.н., професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ВПЛИВ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ НА ФОРМУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Енергетичні пріоритети кожної країни світу формуються та змінюються під впливом різних об'єктивних і суб'єктивних факторів. Формування енергетичної безпеки – один із пріоритетних напрямів діяльності уряду країни в системі забезпечення національної безпеки. Кожна держава визначає ключові цілі політики у сфері енергетичної безпеки та механізми її ефективної реалізації, зважаючи на власні особливості організації життєдіяльності суспільства та моделі державного управління [1, 2].

Світовий досвід вказує на той факт, що формування енергетичної безпеки (достатній рівень забезпечення необхідними паливно-енергетичними ресурсами) країни без обмеження їхньої незалежності та суверенітету краще за все здійснюється внаслідок скоординованої з іншими державами енергетичної політики. Зокрема, можна відзначити успішну регулюючу діяльність Міжнародного енергетичного агентства (МЕА), а також злагоджену співпрацю Організації країн-експортерів нафти (ОПЕК), яка здійснює координування поставок «чорного золота» на світовий нафтовий ринок [3, 4]. При цьому необхідно враховувати міжнародні аспекти енергетичної безпеки, серед яких пріоритетне значення в сучасних умовах мають вплив на національну безпеку та стабільність економічних, політичних і екологічних взаємовідносин між різними державами. До таких аспектів, перш за все, належать диверсифікованість експортно-імпортних поставок енергоносіїв, розвинена інвестиційна діяльність, наявність різного роду обладнання, зокрема для генерування відновлюваної енергії, а також забезпечення і дотримання

принципів реалізації Європейської Енергетичної Хартії та своєчасне міжнародне реагування на надзвичайні ситуації. Зазначені фактори визначають необхідність кваліфікованої розробки політичних, економічних, правових і організаційно-управлінських механізмів та інструментів щодо забезпечення енергетичної безпеки держави.

Енергетична безпека держави має показувати рівень виконання паливно-енергетичним комплексом його профільюючих функцій перед суспільством та державою як у звичайних, так і в критичних умовах, а також у разі надзвичайних ситуацій, зокрема в умовах військової агресії РФ. Аналіз здатності виконання урядом таких функцій зводиться до забезпечення життєздатності діючих систем енергетики та гарантування технічної безпеки енергетичних об'єктів. Тут варто зазначити, «що кризові явища в різних галузях економіки, зокрема в енергетиці, мають відповідний цикл періодичності й не можуть тривати постійно. Під час подолання кризових процесів у державах здійснюється якісне оновлення суспільно-економічного життя, відбувається ефективне розв'язання нагальних техніко-технологічних, нормативно-правових і екологічних проблем, що в подальшому передбачає післякризове динамічне піднесення економіки держави» [5]. В результаті реформування національної економіки, якісні зміни в системі управління персоналом є необхідною умовою ефективного функціонування та розвитку підприємств [6], зокрема енергетичної сфери.

Розроблена науково обґрунтована стратегія збалансованого розвитку економіки стає одним із основних засобів запобігання виникненню можливих загроз безперебійному енергозабезпеченню всіх виробничих сфер держави. Політика, спрямована на досягнення оптимальної енергоефективності економіки будь-якої держави, є складною комбінацією внутрішньо й зовнішньо орієнтованих заходів, які визначають сутнісні особливості країни у конкретний момент її соціально-економічного та політичного розвитку [7]. Тому управлінська діяльність у сфері енергетичної безпеки не є однозначною та

прямолинійною, оскільки потребує врахування різних аспектів життєдіяльності країни. Йдеться про ресурсні, технічні, економічні, екологічні, організаційно-адміністративні, управлінські, соціальні, інноваційні, політичні, геополітичні, безпекові та інші світоглядні аспекти енергозабезпечення життєво важливих потреб та функцій держави, суспільства, економіки. Окрім того, діяльність у сфері енергетичної безпеки може суттєво еволюціонувати у часі в одній і тій само країні залежно від динаміки соціально-економічного та науково-технологічного розвитку, трансформації моделей функціонування енергетичних ринків. Останнім часом і в Україні, і у світі спостерігаються суттєві зміни принципів регулювання енергетичного сектору, розширюється діапазон методів використання енергетики як інструменту досягнення політичних цілей [1].

Наразі складності та перепони щодо енергозабезпечення України вже переросли у проблему національної безпеки: від їхнього оперативного вирішення залежить подолання внутрішніх і зовнішніх кризових процесів у політичній та економічній діяльності. Також на сучасному етапі соціально-економічного розвитку фактор зниження енергоємності валового внутрішнього продукту є одним з ключових у забезпеченні енергетичної незалежності держави та зростання рівня її енергетичної безпеки. Вектор розвитку України до ЄС вимагає запровадження наукомісткого виробництва, розширення внутрішнього попиту, залучення вітчизняних та іноземних інвестицій, виробництва конкурентоспроможної продукції, закріплення та у подальшому розширення національної частки у світовому торговому балансі.

Для нашої країни, енергетична та економічна політика якої на сучасному етапі розвитку не забезпечує необхідного ефекту для посилення енергетичної складової у формуванні національної конкурентоспроможності, потрібно на основі внутрішньої специфіки перейняти позитивний закордонний досвід у сфері демонополізації енергетичного сектору й нарощування біопаливного виробництва. Вирішення проблеми енергозабезпечення на основі конкурентоспроможного виробництва біопалива сприятиме подоланню

економічної відсталості та дасть змогу піднятися на орбіту цивілізованої економічно незалежної європейської держави. Швидкість і ефективність вирішення проблем енергетичної безпеки України визначаються її економічною спроможністю, а важливими проблемами енергетичного комплексу є зростання витрат виробництва і питомих капіталовкладень в енергетику. Система ефективного управління виробничими процесами має враховувати територіальні особливості та здійснювати споживання оптимальної виробничо-доцільної кількості енергоресурсів, надаючи пріоритет розвитку біопаливній індустрії [8, 9]. При цьому планувати виробляти різні види біопалива потрібно не тільки на великих заводах, які мають, перш за все, забезпечувати відновлюваною енергією агропромисловий сектор економіки [10], але й на підприємствах малої потужності та різнопрофільності, що дасть змогу зробити технологічний та організаційний процес більш гнучким і пристосованим до українського, європейського й світового енергетичних ринків.

Для цього потрібно сформувати гнучку систему публічного управління, в енергетичній галузі, науково-методологічний підхід якої щодо формування організаційно-функціональних структур економіко-енергетичних систем України.

На національному рівні основними завданнями уряду України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів є запровадження єдиної державної політики у сфері використання енергоносіїв та енергозбереження, забезпечення збільшення частки відновлюваних видів палива у балансі попиту та пропозиції енергоносіїв, створення державної системи моніторингу виробництва, споживання, експорту й імпорту енергоносіїв тощо. Контроль за технічним станом об'єктів, режимами енергоспоживання, дотримання вимог безпеки здійснюють відповідні державні інспекції, а також відповідні комісії з питань техногенно-екологічної безпеки й надзвичайних ситуацій, функції і повноваження яких потрібно чітко регламентувати законами та іншими нормативно-правовими актами. Водночас

пріоритетними напрямками стратегічного розвитку енергозабезпечення природно-економічних районів та областей країни є освоєння економічно досяжних регіональних (місцевих) покладів горючих копалин, вторинних енергетичних ресурсів, відновлюваних джерел енергії та потенціалу енергозбереження, забезпечення розвитку власних децентралізованих джерел генерації електричної і теплової енергії з досягненням необхідного рівня енергетичної та екологічної безпеки тощо [11].

Отже запроваджувана економіко-енергетична систем України на різних рівнях управління поєднує складний багатофакторний міжгалузевий характер, komponує в собі різноманітність форм і напрямів застосування різних видів біопалива та має відповідність щодо всіх рівнів управління національною економікою. На регіональному, галузевому, територіальному рівнях, а також на рівні домогосподарств необхідно розробляти таку систему регулювання, на основі якої держава змогла б запровадити низку інноваційно-інвестиційних проєктів з використання відновлюваної енергії, в тому числі виробництва та споживання біопалива, підвищуючи рівень їхньої конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Суходоля О.М., Харазішвілі Ю.М., Бобро Д.Г. та ін. Енергетична безпека України: методологія системного аналізу та стратегічного планування: аналіт. доп. За заг. ред. О.М. Суходолі. Київ: НІСД, 2020. 178 с.
2. Климчук О.В. Пріоритети розвитку енергетичної політики в світі та Україні. Зб. наук. пр. ВНАУ. Серія: Економічні науки. 2012. Вип. 1 (56). Т 1. С. 123–128.
3. Дікарєв О. Стратегії освоєння енергетичних ресурсів шельфу світового океану. Економіка України. 2010. № 1. С. 60–73.
4. Климчук О.В. Економічне значення та оптимізація використання енергетичних ресурсів. Вісник аграрної науки. 2015. № 6. С. 62-66.
5. Климчук О.В. Управлінські аспекти формування економіко-енергетичної

безпеки України на засадах розвитку біоенергетики: Монографія. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2021. 576 с.

6. Levytska I.V., Klymchuk A.O., Klymchuk O.V. Functions of salary at machine-building enterprises in formation of motives and stimules of personnel. Bulletin of Zaporizhzhia National University. Economic sciences. 2019. № 4 (44), Pp. 154-159. DOI <https://doi.org/10.26661/2414-0287-2019-4-44-24>.

7. Микитенко В. Енергоефективність національної економіки: соціально-економічні аспекти. Вісник НАН України. 2006. № 10. С. 17–26.

8. Климчук О.В. Специфіка формування та механізми регулювання ринку біопалива. Економіка. Фінанси. Менеджмент. 2015. Випуск № 2. С. 13-21.

9. Про схвалення Енергетичної стратегії України до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: Розпорядження КМУ № 605-р., 18.08.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80>.

10. Климчук О.В. Виробництво біопалив – шлях до енергонезалежності агропромислового комплексу України. Трансформаційна динаміка розвитку агропромислового виробництва. Зб. матеріалів Всеукр. науково-практичної конф. Вінниця, 2011. С. 57-60.

11. Климчук О. В. Стратегічні напрями формування національної енергетичної безпеки для економічного зростання України. Вісник Черкаського університету: Серія економічні науки. 2018. Вип. № 3. С. 28–37. DOI: 10.31651/2076-5843-2018-3-28-37.